

ЗА ПРОИЗХОДА И ЗНАЧЕНИЕТО НА ТРИ СТАРИННИ СЕЛИЩНИ ИМЕНА В БЪЛГАРИЯ

МАЯ ВЛАХОВА-АНГЕЛОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

mvlahova@ibl.bas.bg

Настоящата статия е посветена на проучването на произхода и значението на три старинни български селищни имена. Едно от тях до момента не е било обект на ономастично изследване (*Ба̀бук*), а другите две са били проучвани и преди (*А̀лино*, *Бѐриево*). Анализирани са данните за селищната история и са ексцерпирани наличните в момента старинни записи на селищните имена от различни източници. На тази основа се излага виждането на автора за произхода и значението на първото име и се предлага нов критичен поглед към публикуваните по-рано в научната литература предположения за произхода и значението на другите две имена, като се привеждат нови данни в подкрепа на дадено виждане.

Ключови думи: селищни имена; произход; значение; български; старинни записи; селищна история

ON THE ORIGIN AND MEANING OF THREE ANCIENT SETTLEMENT NAMES IN BULGARIA

MAYA VLAHOVA-ANGELOVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

mvlahova@ibl.bas.bg

The article addresses the etymology and significance of three ancient Bulgarian settlement names. One of the toponyms has yet to be the subject of onomastic research (*Babuk*), while the other two have been previously studied (*Alino*, *Berievo*). The available data on the settlement history have been examined, and the currently available ancient records of the settlement names from various sources have been extracted. Based on these, the author presents their view of the origin and meaning of the first name. As for the other two toponyms, a reconsideration is offered of the hypotheses previously stated in the scientific literature about their origin and meaning, citing new data in support of a given view.

Keywords: settlement names; origin; meaning; Bulgarian; ancient records; history of the settlement

В рамките на проекта „Български топонимен речник“ в момента тече работата по съставянето на еднотомен речник, който съдържа над 6000 речникови единици, обхващащи разнообразни по вид макротопоними от съвременната територия на Р България. Преобладаващата част от топонимите, включени в Речника, са селищни имена. Речникът е синхронен и има за цел да отрази съвременното, актуално състояние на българската макротопонимия, като акцентът в него се поставя върху неговата ономастична страна, т.е. обяснение на произхода и значението на топонимите. При изясняването на всяко име се цели достоверно изясняване на структурата му, от една страна, и семантичната му мотивираност, от друга. Когато имената не са с прозрачна етимология, се разчита на сравнително-историческия метод. В тази връзка от особена важност за изясняването на произхода и значението на топонимите е ексцерпирането и привеждането на техни старинни записи. Както е известно, старинните записи са налични най-вече за селищните имена, като преобладават тези в административни документи на Османската държава, но разнородните исторически извори от различни периоди също са източник на ценни сведения за немалко български топоними, напр. СелИ *Δοβρολόυκω*, дн. с. Добралък, споменато в Типика на Григорий Бакуриани за Бачковския манастир от 1083 г. (ГИБИ/GIBI VII 42); СелИ *Βιδύνης*, дн. гр. Видин, фигуриращо в „Наръчник за писане на писма на Цариградската патриаршия“, съставен между 1385 и 1388 г. (Гюзелев/Gyuzelev 1994: 216); СелИ *Земльнь*, дн. гр. Земен, регистрирано в „Летопис на сръбските царе“ от XV–XVI в. (Гюзелев/Gyuzelev 1994: 35); СелИ *Бѣли мѣль*, дн. с. Белимел, споменато в приписка към Четвероевангелие от XVI в. (Опис/Opis I 56) и т.н.

Настоящата статия¹ има за цел да предложи виждането на автора за произхода и значението на три старинни топонима, включени в словника на „Българския топонимен речник“. Един от тях до момента не е бил обект на ономастично изследване (СелИ *Бабук*), а другите са били проучвани и преди, но тук се предлага нов критичен поглед към изложените по-рано в научната литература предположения за техния произход и значение и се привеждат нови данни в подкрепа на дадено виждане (*Алино, Бериево*).

СелИ *Алино*

Село *Алино*, общ. Самоков, обл. София е разположено в полите на планината Плана. За историята на селището се знае, че селото е променяло мястото си няколко пъти (Темелски/Temelski 2000: 203). Земите на Алино са били обитавани още през Античността, доказателство за което са останки от стари селища, наличието на тракийски могили и следи от добив на руда и желязо (Семерджиев/Semerdzhiiev 1913: 196). Хр. Темелски (Темелски/Temelski 2000: 202) посочва, че първоначално на мястото на с. Алино имало чифлик на някой си Халил бей, около който се заселили няколко аргати и образували Чифлиджийската махала. Тази история е отразена и в една от

легендите за произхода на СелИ, приведена от Хр. Семерджиев, която гласи, че името „произлиза от некой си Халил, който имал чифлик тука“ (Семерджиев/Semerdzhev 1913: 196). Самоковският краевед Г. Захов (Захов/Zahov 2020, Захов/Zahov 2021) събира и публикува подробни исторически сведения за историята на селото. От неговите проучвания върху данъчните описи става ясно, че най-ранните заселници са колонисти от Анадола, сред които е Махмуд Халил, владетел на чифлика на Тимурхан, син на Фуад, жител на Маниса, град в Анадола. Според проучването на Г. Захов още в края на XVI и началото на XVII в. населението на селото вече е изцяло българско, а през първата четвърт на XVII в. то дори успява да събере достатъчно средства за изграждането на свой манастир – „Св. Спас“, наричан още Алински манастир (Захов/Zahov 2020: 41).

Най-старите записи на СелИ са от XVI в. в османотурски документи: *Али*, 1515–1516, 1523–1524 г. (Ковачев/Kovachev 2001: 128, 211); *Али, Haline*, XV – XIX в. (СтА/StA 26). Г. Захов посочва, че „[в]ъв всички османотурски описи за с. Алино през XVI в. името му фигурира като Али“ (Захов/Zahov 2021: 44–45). В българските записи обаче СелИ е засвидетелствано като *Халино* в една приписка към Урвишкия сборник от XVI–XVII в. (Гошев/Goshev 1935: 25), както и в дарителските надписи от 1626 г. в манастира „Св. Спас“, където отново се чете *Халино* (Темелски/Temelski 2000: 203; Захов/Zahov 2021: 45). Според Хр. Семерджиев, един от изследователите на Самоковско, все още, в началото на XX в. името на селото е *Халино*, а неговите жители наричат себе си „халинци“ (Семерджиев/Semerdzhev 1913: 196).

СелИ е изследвано в ономастичната литература до момента. В. Миков пръв предполага, че името на селището може да се свърже с нарицателното *алнѣ* 'малка сърна, сърне' (Миков/Mikov 1943: 234), от стб. *лъннии* 'сърна' (БЕР/BER I 9), но той не е разполагал със записи на името. Самото изходно съществително име *лъннии* е запазено в някои новобългарски диалекти, както и в МИ *Алнѣто*, Силистренско (БЕР/BER I 9). Слабостта на Миковото допускане обаче се крие в строежа на СелИ. По начало в старобългарския език с наставката *-инъ* се образуват прилагателни имена от *-а/-ја* основи и по рядко от *-і* и от консонантни основи, вкл. и от названия за животни, напр. *зньа > зньинъ/знинъ*, *осъла > осълатинъ* (ГрСтбЕ/GrStE 1991: 214). Следвайки тези правила, би трябвало от апелатива *лъннии* да се образува прилагателно **лъннинъ*, което в новобългарски би придобило облика *алнин*, *-а*, *-о*, а не *(х)алино*, както е днешното СелИ.

Друго, също недобре обосновано предположение за произхода и значението на СелИ е изказано от Г. Захов въз основа на изложените от него сведения за историята на селото. Според краеведа СелИ *Алино* може да се изведе от РИ *Халил* по първия заселник (Захов/Zahov 2020: 38). Това допускане също търпи критика поради невъзможността да се обясни строежът на

името и как от *Халил* се стига до *(Х)алино* независимо от привидната близост на двете имена. Видно е, че в най-ранните османотурски записи СелИ е отбелязвано като *Али*. Твърде невероятно е обаче самите турци да запишат името като Али вместо Халил при положение че и двете лични имена са много добре познати и широко разпространени.

Въз основа на по-новите записи на СелИ и нашите детайлни проучвания, в рамките на които бяха отхвърлени още две други хипотези, можем да посочим като най-правдоподобно допускането на Й. Заимов (Заимов/Zaimov 1967: 270), който предполага, че името може да се изведе или от ЛИ, или от Пр.

Първото предположение на Й. Заимов е напълно възможно и обосновано и от семантична, и от имеобразователна гледна точка. Той допуска, че СелИ може да се изведе от изчезнало лично име **Ала*, което е сродно с ЛИ *Алота* (1348 г.), запазено в сръбски документи (Заимов/Zaimov 1967: 270). Сравни още имена като *Алин дол*, Радомирско и *Алин поток*, Сърбия (Чолева-Димитрова/Choleva-Dimitrova 2009: 102). В този случай началното „х“ може да се появи както при ЛИ *Хана* в м. *Ана* (Илчев/Ichev 2012: 517). Друг възможен етимон е ЛИ *Хала*, съкратена форма от *Михала* < *Михаил*, макар точно тази форма да не е засвидетелствана (Илчев/Ichev 1969: 517, Заимов/Zaimov 1988: 231), т.е. **(Ми)-(х)алино (село)*. Срв. СелИ *Халово*, което след 1919 г. остава в Западните покрайнини, а на българска територия остава само махала *Халовски колиби*, днес към с. Шишенци, Кулско (Заяков/Zayakov 2013: 98), както и редица други сродни лични имена: *Халаш*, *Халин*, *Халчо*, *Халчан*, *Хальо* (Заимов/Zaimov 1988: 231), запазени включително и в топонимията: МИ *Халолско*, Смолянско, МИ *Халоловци*, Маданско, МИ *Халолово*, Ксантийско (Саламбашев/Salambashev 1976: 169), СелИ *Алашевици*, Куманово (Заимов/Zaimov 1967: 233), РИ *Алашки*, Троянско (Илчев/Ichev 1969: 45), както и старинният топоним *надъ Халашевце*, 1355 г. (Даничић/Danichić III 407).

Много по-убедително обаче е допускането, че СелИ произлиза от прякор и тъкмо това виждане се подкрепя и от нас. В основата на топонима е Пр **Хала*, използван за халовит, буен човек; срв. *хала човек* (РБЕ/РВЕ). Името представлява прилагателно от Пр **Хала* със суфикс *-ин* > **Халин*, което е подведено по рода на *село*, *място*, т.е. **Халино село*, *място* и под. (Заимов/Zaimov 1967: 270). Срв. ВИ *Халовитото езеро*, Дупнишко, което от прил. *халовит* 'буреносен' (Геров/Gerov V 484), производно от *хала* 'буря, стихия' (РБЕ/РВЕ), по строеж сходно с *ветровит*, *мъгловит* (Еленин/Elenin 2006: 466). Изпадането на началното „х“ на по-късен етап е характерно за Самоковския говор (Вакарелска-Чобанска/Vakarelska-Chobanska 2002: 28), а и за съседните говори, срв. елизията в облика [*Аловитото езеро*] в м. *Халовитото езеро* – в Скакавичкия рид на Рила планина, както и МИ *Харамията* [*Арамията*], връх Дамгския дял на Рила (Еленин/Elenin 2006: 467).

Сели *Ба̀бук*

Село *Ба̀бук*, общ. Силистра, обл. Силистра е старо селище. За това съдим по старите записи на селищното име, споменати в различни османотурски документи, най-ранните от които са от XVI в. Там то фигурира като *Бабук* през 1583 г., 1676 г. (PСт/RSt369), *Babuk* (СтА/СтА 27), което свидетелства, че името му остава непроменено векове наред до наши дни. За ранната история на селото обаче не се знае почти нищо. Според краеведа Д. Железаров на 3,5 км западно от днешното село Бабук е съществувало едноименно турско село, което е било разположено „върху един голям плосък хълм със слаб северен наклон“ (Железаров/Zhelezarov 2002: 4). Има данни за заселването на днешното село с хърцои от с. Хърсово, Разградско през първата половина на XIX в. (Милетич/Miletich 1902). Повече сведения за развитието на селището са налице едва от края на XIX в. насетне (Георгиева/Georgieva 2011). Днешното село е християнско и в него има една църква, посветена на свети пророк Илия (Георгиева/Georgieva 2011: 35). До този момент изясняването на произхода и значението на името на селото не е било обект на научен интерес. Съществуват няколко легенди за Сели *Ба̀бук*, които обаче едва ли имат пряка връзка с действителния му произход (вж. Георгиева/Georgieva 2011), но в едно от преданията се казва, че някогашното турско село е възникнало на мястото на още по-старо българско селище (Железаров/Zhelezarov 2002: 6).

Нашето проучване показва, че на територията на днешна Р България се открива още едно МИ *Ба̀бук*, общ. Ветрино, обл. Варна – название на хълм с антична и средновековна крепост, където се предполага, че е имало и праисторическо селище (Плетньов/Pletnyov 1995; Общински план за развитие община „Ветрино“ <https://www.vetrino.bg/vid2/83.pdf>). Няма потвърдени данни за връзка между двата топонима освен едно предположение на краеведа Д. Железаров от с. Бабук. Според него някогашното население на крепостта в местността Бабук при Ветрино се изселило в Южна Русия след Руско-турската война от 1828 г. и по-късно се завърнало отново в българските земи и се настанило в днешното силистренско с. *Ба̀бук*, като донесло и името на селото (Георгиева/Georgieva 2011). Тази версия обаче се отхвърля не само поради липса на всякакви исторически доказателства, но и заради засвидетелстваното още през XVI в. име на с. Бабук в османотурски документи, т.е. около три века по-рано преди въпросното предполагаемо преселение.

Въз основа на местоположението на двата омонимни топонима, разположени на сходни по вид места – два хълма, с голяма степен на достоверност може да се твърди, че Сели *Ба̀бук* произлиза от диал. нарицателно **ба̀бук* 'хълм, рид, изпъкващ като по-голям, по-висок сред околната местност', образувано с увеличителен суфикс -ук от земеписния термин *ба̀ба* 'гърбовидна местност', срещан често в топонимията (Данчева/Dancheva

2020: 115). Срв. образуваните по подобен начин *капчук* от *капка*, *клѝбук* 'надуто, подуто място', Тетовско, от стб. *кљѝво*, срещано и в славянските езици (БЕР/BER II 461–462). Отметът на ударението² от последната върху първата морфема при *Бѝбук* < *бабук* е познато явление при онимизиране на апелативи в СелИ, напр. *Кѝтел* – *котѝл*, *Пѝщера* – *пещера*, *Врѝца* – *вратѝца*. Възможно е СелИ да се изведе и от диал. *бабук*, *бабуци* 'название за неимоверно големи дървета', разпространено в Шуменско (Железаров/Zhelezarov 2002: 6), тъй като в околностите на селото имало гъста гора от вековни дървета, срв. диал. *бабук* 'вид растение от чиито листа се получава черен цвят' (ДА за БДР/DA за BDR).

Като малко вероятно би могло да се допусне, че двете названия имат прабългарски суперстратен произход, макар тази теза да има някои съществени слабости. В нейна полза е фактът, че и двата топонима се намират в Североизточна България: СелИ *Бѝбук* – на 12 км южно от гр. Силистра (Георгиева/Georgieva 2011), а МИ *Бабук* и разположената там крепост – на 2,78 км западно по права линия от центъра на село Средно село, община Ветрино, като източно до нея е вървял директният път *Дуросторум* – *Порос*, за чиято охрана явно е служила и твърдината (Плетньов/Pletnyov 1995). С други думи и двата топонима са разположени в земите на най-старите поселения на Аспаруховите българи на юг от р. Дунав. Този факт, макар и важен, не бива да се надценява, тъй като сам по себе си не е достатъчен, за да докаже произхода на топонимите, още повече ако се вземе предвид присъствието на славяни в североизточните български земи между Стара планина и р. Дунав още от времето преди идването на прабългарите (Петров/Petrov 1981: 87). В подкрепа на предполагаемия суперстратен произход на двете названия могат да се приведат няколко идентични или сходни топонимни успоредици, откриващи се на територията на днешната Руска федерация: РечИ *Бабук*, Северен Кавказ (Тугов/Tugov 1967: 471); СелИ *Бабук-аул*, Кавказ (Ворошилов/Voroshilov 2007: 74); СелИ *Бабукова*, Кабардино-балкарска република (RGN I 222); СелИ *Бабуково*, Ярославска област (RGN I 222). Всички те се намират в близост до или в планината Кавказ, както и на територията на някогашна Волжка България, т.е. в райони, населявани от прабългарите преди части от тях да се заселят на Балканския полуостров (Иванов/Ivanov 2014, вж. още по въпроса Чобанов/Chobanov 2023). Въз основа на тях СелИ *Бѝбук* може да се изведе от БИ *Бабук*, така както СелИ *Бабук-аул* се извежда от патронима *Бабук* (Ворошилов/Voroshilov 2007: 74, Ковлакас/Kovlakas 2009: 18), запазено и във ФИ *Бабук*, както и в русифициран вариант *Бабуков*. Би могло да се изведе и от ЛИ *Бабук*, срв. кавказко ЛИ *Бабук*, *Бабуко*, където втората част е *-ук* 'син', характерно за редица кавказки езици (Чирикба/Chirikba 2016: 123). Основата на ЛИ и БИ вероятно е *баба* 'баща; дядо', разпространена в различните кавказки езици (Шаззо/Shazzo 2019), в тюркските езици, а също така заето и в българския език

(БЕР/BER I 23). Съществен недостатък на това виждане е невъзможността да се обясни отметът на ударението в СелИ *Ба̀бук* < БИ/ЛИ *Бабу̀к*.

СелИ *Бериево*

Село *Бериево* (в говора *Биріово*) се намира в общ. Севлиево, обл. Габрово. За историята на селището се знае малко и данните са несигурни, а именно, че „селището се е преместило през турското робство на юг в една клисура, поради това че било разграбвано от минаващи войски по важния път по долината на Видима“ (Ковачев/Kovachev 1961: 88). Има легенда, че на мястото на днешното селище е съществувал голям град *Бѐро касаба̀* (пак там). В землището на селото, ок. 3,5 км северозападно, в местността *Маревото* са открити следи от античен обект, който едва наскоро става предмет на научен интерес (Христов, Стоев/Hristov, Stoev 2019). Проучването му от Ив. Христов и К. Стоев дава основания на авторите да предложат следната работна хипотеза за характера на обекта – „този отдалечен от градската територия на Никополис ад Иструм регион е имал определен селищен, вероятно и административен статут – например крайпътна станция³ или тържище“ (Христов, Стоев/Hristov, Stoev 2019: 198), но не и да идентифицират мястото, т.е. да го свържат с някое антично название. В землището на с. Бериево се откриват различни археологически находки – битова и строителна керамика, монети, надгробни паметници, фрагмент от римска военна диплома, пръстен и др., които изследователите отнасят към римската епоха (II в.). Общото заключение на двамата автори е, че „в конкретния случай в пределите на *Маревото* и вероятно и съседни парцели е локализирано антично селище, което е най-значимото от римската епоха в региона заключен между коритото на р. Видима на юг, нисък предпланински рид на север, землищата на селата Дамяново – Хирево на изток и землището на с. Дебнево на запад.“ (пак там).

До момента в научно обращение са въведени записи на селищното име главно от османотурски документи: *Берилава* 1430 г., *Беришва* 1618 г., *Берийлува* 1638 г. (РСт 372), *Беряиво* XV в. (Стойков/Stoykov 1959: 81), *Berieva* (СтА/StA 31), както и някои по-късни кирилски записи – село *Биріово*, в Парусията на Батошовския манастир от 1836 г., стр. 85; село *Бириво* на стр. 29 в Троянската парусия (цитирани по Ковачев/Kovachev 1960: 518).

Засега селищното име Бериево е проучено единствено от Н. Ковачев в негова публикация от 1960 г., в която той изказва предположение, че в основата на ойконима се пазят следи от балкански тракийски субстрат. Според Н. Ковачев името на с. *Бериево* може да се разглежда като застъпник на трак. СелИ *Врїпара*, кастил в областта на Никополис ад Иструм, споменато от Прокопий в неговото съчинение „За строежите“ (Proc. aed. IV 11, цитирано по Георгиев/Georgiev 1958: 95). Самото трак. селищно име е неидентифицирано, както показва и картата на Абрахам Ортелией, според когото

Beripara е в списъка на нелокализираните места (Παλαχριστοδουλου/Parahristodoulou 1941–1942: 2). Вл. Георгиев изказва предположение, че въпросното антично селище може да бъде локализирано „около горното течение на р. Янтра“ (Георгиев/Georgiev 1958: 110). Н. Ковачев, осланяйки се на личните около с. Бериево непроучени дотогава археологически находки, обаче смята, че неговото разположение е в непосредствена близост до днешното с. Бериево – „по средното течение на р. Видима, ляв приток на р. Росица, около с. Бериево. Днешното село отстои... на 50 км от Никополис ад Иструм“ (Ковачев/Kovachev 1960: 517). Това му дава основание да допусне, че СелИ *Бериево* е наследник на тракийския топоним. Както е известно, славянското население на Балканите наследява от завареното тракийско население редица речни, планински и селищни имена, запазени във видоизменена славизирана форма и до днес (Дуриданов 1968). Именно по този начин Н. Ковачев обяснява произхода на СелИ *Бериево* – от начално **Бериево*, където първата част е свързана с трак. *βερει-*, *βηρη-*, *Вηρη-*, срещана в редица сложни трак. лични имена: *Вηρι-μαρος*, *Вηρι-σάδης*, а също и в други топоними – *Бери-яр* (*Вηρη-ἵαρος*)⁴ и късна славянска топонимна наставка -*ово*. Основата на първата съставка на трак. ойконим Н. Ковачев свързва с ие. **bher-* 'нося, донасям', също както и домашните лични имена *Беро*, *Беримир*, а втората част *-para* 'тържище; брод'. В заключение авторът обобщава, че е възможно МИ *Беров брод*, на р. Видима, в близост до дн. с. Бериево, да представлява славянски, мним превод (според терминологията на Вл. Георгиев) на трак. *Берипара* (Ковачев/Kovachev 1960: 517–518).

Значителна слабост в предложената от Н. Ковачев версия за произхода на ойконима, според нас, представлява липсата на достатъчно доказателства за локализирането на трак. кастел Берипара в близост до дн. с. Бериево. Това допускане, че днешното селище е наследник на античното, е само частично подкрепено от археологическите данни, които изложихме по-горе, но както е известно, за надеждното локализиране на даден топоним се нуждаем от някакви писмени сведения (макар и косвени), посочване на отстояние от други известни обекти и пр. В противен случай никак не е изключено погрешното локализиране на даден обект на място, където той не се е намирал, какъвто е случаят с неточното идентифициране на античния град Абритус, намиращ се в покрайнините на днешния Разград, и крепостта Залдапа, разположена при днешното с. Абритус. Последната дълго време е смятана за Абритус (Торбатов/Torbатов 2000). Ето защо липсата на категорични данни, че трак. СелИ *Барипара* се локализира при дн. с. Бериево предизвиква основателни съмнения доколко името на днешното с. Бериево е наследник на Берипара.

Все пак това предположение не е лишено от основания, защото е възможно от езиково-историческа гледна точка, а и защото са известни подобни случаи не само в макротопонимията, но и в микротопонимията. От

друга страна, вероятността да се привиди в даден съвременен топоним или антропоним запазен субстратен елемент е твърде голяма, както изтъква Ив. Дуриданов (Дуриданов/Duridanov 1994). Той обаче обръща специално внимание на трудностите при определянето на субстратните имена в български, свързани с наличието на омонимия между фонемната структура на предславянски имена със славянски, пораждаща несигурност дали се касае за предславянско име или за форма на име от чисто славянски произход (Дуриданов/Duridanov 1994: 19–20). С други думи съществува голяма вероятност в случая да става въпрос за фонетично съвпадение. Самият Ив. Дуриданов подчертава още, че честотата на даден трак. компонент ни изкушава да търсим следи в съвременната българска антропонимия, напр. многобройните трак. лични имена от основата *Dal-* и съвременните лични имена: *Дало*, *Дале*, *Дальо* и др. (пак там, с. 21). Наличието обаче на сходни антропоними в други сродни езици (напр. пол. *Dal*, *Dalesz*, чеш. *Dale-bor*, *Dale-voj*) както и възможността дадените антропоними да се обяснят като хипокористики, прави неприемливо предположението за тракийското потекло на гореспоменатите български имена (пак там, с. 21). Именно тези съображения ни насочват към виждането за по-късен, а именно славянски произход на СелИ *Бериево*.

От друга страна, в спомената по-горе статия Ив. Дуриданов не изключва възможността фонетично тъждествени имена да могат да имат различно потекло⁵, допускане което, явно, прави и Н. Ковачев по отношение на основата *Бери-*. Всъщност би могло да става въпрос за вторично преосмислено субстратно име чрез по-късните славянски имена още повече, че и двете биха могли да бъдат отнесени към обща индоевропейска основа. Освен приведените от Н. Ковачев примери за тракийски лични имена – *Βηρι-μαρος*, *Βηρι-σάδης*, трябва да се има предвид и едно, макар и спорно, трак. ЛИ *Berilo* (Moesia Inf., Butovo-Nedan, terr. de Nicopolis ad Istrum), запазено в латински надпис като *Berilo Auluzani*, за което и самият Д. Дана има съмнения и го поставя под въпрос (Dana 2014: 33). За да се подкрепи такова допускане обаче, ключово се явява сигурното локализиране на трак. СелИ *Беритара* на мястото на дн. с. Бериево.

Изхождайки от подробно изложените в по-горе цитираната статия на Ив. Дуриданов проблемни моменти при идентифициране на субстратната антропонимия, смятаме, че СелИ *Бериево* по-скоро не пази тракийски субстратен елемент поради следните причини:

- 1) всички славянски антропонимни, а и топонимни системи пазят имена, производни от основата *бер-*;
- 2) анализираното тук име може да се обясни като хипокористично, т.е. то е част от българската антропонимна система, следователно вероятността да се касае за субстратен елемент се свежда до нищожна.

Добре известно е, че българските антропоними, образувани от основата *бер-*, са многобройни. В *Български именник* на Й. Заимов фигурират 33 антропонима, като *Беривой*, *Берил*, *Берислав*, *Беро* и под., някои от които са засвидетелствани в извори от XI в. (вж. Заимов/Zaimov 1988: 19) и всички те са семантично добре мотивирани. Техните славянски съответствия също са многобройни: ЛИ *Бѣрило* XIII в. (AR I 237), ЛИ *Бѣрко* (Даничић/Danicić), ЛИ *Бѣричка* XV в. (ССУМ/SSUM I 94). Нещо повече, не липсват примери за подобни лични имена, запазени и в старинната българска топонимия: Сели *Бѣриславци*, 1348–1353 г., с. ок. Вележ до Призрен; Сели *Бѣричикъ/Бѣръчикъ*, 1376 г., с. ок. Сяр; МИ *Бѣришинъ долъ*, 1348–1353 г., пасище ок. Призрен; *Бѣръковъ трѣвѣжъ*, 1366 г., ок. с. Лубница (Тасева/Taseva 1998: 149); Сели *Берковѣца*, в турски запис от 1491 г. като *Беркофча* (Михайлова/Mihaylova 1986: 8–10; 61). Й. Заимов смята, че лични имена *Берил*, *Берило*, *Берим* и под. са от домашна основа, по-конкретно производни от ЛИ *Бѣро*, а то, на свой ред, е съкратено от *Беривой*, *Беримир*, *Берислав* (Заимов/Zaimov 1988: 19), виждане, което съвпада с общоприетото мнение за всички подобни славянски лични имена.

След дотук изложените съображения относно предложената от Н. Ковачев версия ще предложим и нашето виждане за произхода на Сели *Бериево*. То се основава на два от старите записи на Сели – *Берилава* 1430 г., *Берийлува* 1638 г. (PSt/RSt 372). Според Ат. Илиев българските селищни имена със суфикс *-ово* претърпяват следната фонетична промяна на турска почва: *-ово* > *-ова*: *Раково* > *Ракова* (Илиев/Iliev 1917: 104). Следователно двата записа насочват към начално **Берилово*, което най-вероятно е от ЛИ *Берил(о)* и с наст. *-ово*, подведено по рода на *село*, *място* и под. След изпадането на *-л-* се стига до формата на Сели, запазена в местния говор, а именно *Бериово* (писмено засвидетелствана в двата късни кирилски записа от XIX в.). Впоследствие Сели е стандартизирано с наставка *-ево* вм. *-ово*. Редица успоредици в различни части на българското и славянското землище подкрепят това виждане: МИ *Берил*, Ловешко (Ковачев/Kovachev 2013: 89), Сели *Бериловци*, Пиротско (Заимов/Zaimov 1967: 235), МИ *Берилова воденица* при с. Лесков дол, Свогенско, Сели *Бериле*, Сърбия (AR I 237), Речи *Бериловица* – река, десен приток на Нишава, Речи *Берилски поток* = *Тамна река*, десен приток на р. Топлице в Южна Морава, Сърбия (Павловић/Pavlović 1994: 33), Речи *Берилівка*, Черниговска област (СГУ/SGU 45), Сели *Берилево*, Горни Ярослав (RGN I 375).

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Изказвам специални благодарности на анонимните рецензенти на статията за ползотворните насоки и предложения.

² По същество тук става въпрос за народна дезамбигуация, т.е. „разподобяване на думите (снемане на многозначността) посредством лека промяна в плана на израза, с оглед разпознаването и разграничаването на различни понятия... Понякога обаче разликите се създават нарочно, с помощта на лека, но съществена фонетична промяна, и така не само се избягват семантични недоразумения, но и приликата остава с цел напомняне за семантичната връзка.“ (Ангелов/ Angelov 2016: 245-246).

³ „Селището може да се интерпретира и като крайпътно предвид неговото разположение върху трасето/направлението на античен път, свързващ крайпътна станция Состра (с. Ломец, Троянско) на пътя Ескус – Филипополис с Никополис ад Иструм.“ (Христов, Стоев/Hristov, Stoev 2019: 199).

⁴ Според С. Олтяну *Vârș-îaros* е вариант на *Vârșitara* (Olteanu 2007: 116).

⁵ Като привежда примери с български лични имена от основата *Бал-*, за които допуска, че може да имат трак. произход, макар и несигурен, въпреки че широко разпространеното схващане е, че произлизат от слав. корен *бъл*, което той също не отхвърля категорично (пак там, с. 21)

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелов 2016: Ангелов, А. Г. Лексикалният компонент в социолингвистичната компетентност: народна етимология и народна дезамбигуация. – В: Диана Благоева, Сия Колковска (съст.). *Лексикографията в началото на XXI в. Доклади от Седмата международна конференция по лексикография и лексикология* (София, 15–16 октомври 2015 г.). София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“, с. 241–253.
- БЕР – Български етимологичен речник. Т. 1–7. София, Българска академия на науките, 1971–.
- Вакарелска-Чобанска 2002: *Вакарелска-Чобанска, Д.* Самоковският говор. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Ворошилов 2007: *Ворошилов, В. И.* Топонимы российского Черноморья. История и этнография в географических названиях. Майкоп (<https://textarchive.ru/c-1806079-pall.html>).
- Георгиев 1958: *Георгиев, Вл.* Въпроси на българската етимология. София, Българска академия на науките.
- Георгиева 2011: *Георгиева, Ст.* Административен статус и население на село Бабук от Освобождението до днес. – *Научни трудове на Русенския университет*, т. 50, серия 10, с. 33–37.
- Геров 1978: *Геров, Н.* Речник на българския език, т. V. Фототипно издание. София, Български писател.
- ГИБИ VII – Гръцки извори за българската история, т. VII, София, 1968.
- Гошев 1935: *Гошев, Ив.* Стари записки и надписи. – *Годишник на Софийския университет. Богословски факултет*. Т. 12.
- ГрСтБЕ – Граматика на старобългарския език. София, Българска академия на науките, 1991.
- Гюзелев 1994: *Гюзелев, В.* Извори за средновековната история на България (VII–XV в.) в австрийски ръкописни сбирки и архиви. Т. 1. Български,

- други славянски и византийски извори. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- ДА за БДР – Диалектен архив за Български диалектен речник на Института за български език.
- Даничић 1863: *Даничић, Ћ*. Рјечник из књижевних старина српских. I–III. 1863–1864. Београд.
- Данчева 2020: *Данчева, Н*. Орографската лексика в микротопонимията от Западна България. София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“.
- Дуриданов 1968: *Дуриданов, Ив*. Славизация на предславянски географски имена от Балканския полуостров. – *Славянска филология*, т. 10, с. 133–141.
- Дуриданов 1994: *Дуриданов, Ив*. Проблеми на субстратната антропонимия. – *Състояние и проблеми на българската ономастика*, т. II, кн. 1, с. 17–34.
- Еленин 2006: *Еленин, Й*. Топонимията на Дупнишко. Благоевград, Университетско издателство „Неофит Рилски“.
- Железаров 2002: *Железаров, Д*. Монография (история) на с. Бабук, Силистренско. <https://litdanube.eu.libruse.bg/bg/monografiya-istoriya-na0s0babuk-silistrensko>
- Заимов 1959: *Заимов, Й*. Местните имена в Пирдопско. София, Българска академия на науките.
- Заимов 1967: *Заимов, Й*. Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. София, Българска академия на науките.
- Заимов 1968: *Заимов, Й*. Старобългарският език и старобългарската топонимия (според кирилски извори от IX–XIV в.). – *Славянска филология*, т. 10, с. 143–148.
- Заимов 1988: *Заимов, Й*. Български именник. София, Българска академия на науките.
- Захов 2020: *Захов, Г*. Произход и значение на селищните имена в Самоковско. Самоков, Приятел.
- Захов 2021: *Захов, Г*. Произход и значение на някои селищни имена в Самоковско. – *Годишник на Асоциация „Онгъл“*, т. 20 „Традицията – свещено и профанно“, с. 37–52.
- Заяков 2013: *Заяков, Н*. Местните имена в Кулско. Велико Търново, Астарта.
- Иванов 2014: *Иванов, И*. Болги, берсили, есегели – основни прабългарски родове на Кавказ, Волга, Дунав и в Македония. – В: *България в световното културно наследство*. Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, с. 179–193.
- Илиев 1917: *Илиев, Ат*. Турски изговоръ на български мѣстни имена. – *Списание на Българската академия на наукитѣ: Клонъ историко-филологиченъ и философско-общественъ*, кн. 14, с. 103–128.
- Илчев 1969: *Илчев, Ст*. Речник на личните и фамилните имена у българите. София, Българска академия на науките.
- Ковачев 1960: *Ковачев, Н*. Две старинни селища в Севлиево и техните имена: Агатоно и Бериево. – *Български език*, кн. 6, с. 515–518.
- Ковачев 1961: *Ковачев, Н*. Местните названия от Севлиево. София, Българска академия на науките.

- Ковачев 2013: *Ковачев, Н.* Географските имена в Ловешки окръг. Велико Търново, Великотърновски университет.
- Ковачев 2001: *Ковачев, Р.* Самоков и самоковската каза през XVI в. според описи от истанбулския османски архив. София, НБКМ.
- Ковлакас 2009: *Ковлакас, Е. Ф.* Особенности формирования топонимической картины мира: лексико-прагматический и этнокультурный аспекты. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. Краснодар. (<https://www.dissercat.com/content/osobennosti-formirovaniya-toponimicheskoi-kartiny-mira-leksiko-pragmaticeskii-i-etnokulturn>)
- Миковъ 1943: *Миковъ, В.* Произходъ и значение на имената на нашитѣ градове, села, рѣки, планини и мѣста. София, Хр. Г. Дановъ.
- Милетич 1902: *Милетич, Л.* Старото българско население в Североизточна България. София.
- Михайлова 1986: *Михайлова, Д.* Местните имена в Берковско. София, Българска академия на науките.
- Михайлова 2008: *Михайлова, Д.* Местните имена в Ботевградско. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Общински план за развитие община „Ветрино“ <https://www.vetrino.bg/vid2/83.pdf>
- Опис I – *Цонев, Б.* Опис на ръкописитѣ и старопечатнитѣ книги на Народната библиотека въ София. Т. I. София, 1910.
- Павловић 1994: *Павловић, З.* Хидронимски систем слива Јужне Мораве. Београд, Институт за српски језик САНУ.
- Петров 1981: *Петров, П.* Образуване на българската държава, София, Наука и изкуство.
- Плетньов 1995: *Плетньов, В.* Средно село, община Ветрино, Варненска област. – *Плиска – Преслав*, т. 7. Шумен.
- Попов 1960: *Попов, К.* Местните имена в Белослатинско. – *Годишник на Софийския университет, Филологически факултет*, т. 54, кн. 2, год. 1959, с. 485–671.
- РБЕ – Речник на българския език, Хала, <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%B0/>
- РСТ – *Стойков, Р.* Наименования на български селища в турски документи на Ориенталския отдел на Народната библиотека „В. Коларов“ от XV, XVI, XVII и XVIII в., Т. I – 1961: 363–490.
- Саламбашев 1976: *Саламбашев, А.* Местните имена в Смолянско. София, Българска академия на науките.
- СГУ – Словник гідронімів України. Київ, Наукова думка. 1979.
- Семерджиевъ 1913: *Семерджиевъ, Хр.* Самоковъ и околността му. Приносъ към миналото имъ отъ турското завоевание до Освобождението. София, День.
- ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. Т. I–II. Київ, Наукова думка. 1977–1978.
- СТА – *Андреев, Ст.* Речник на селищни имена и названия на административно-териториални единици в българските земи през XV–XIX в. София, ГУА, МС РБ. 2002.
- Стойков 1959: *Стойков, Р.* Нови сведения за миналото на българските селища през XV–XVI в. – *Исторически преглед*, т. XV, № 6, с. 77–88.

- Тасева 1998: *Тасева, Л.* Българска топонимия от гръцки и сръбски средновековни документи. София, РИК Литера.
- Темелски 2000: *Темелски, Хр.* Самоков през Възраждането. София, Фондация Е. и Ив. Дуйчеви.
- Торбатов 2000: *Торбатов, С.* Късноантичният град Залдапа. София, Алеа.
- Тугов 1967: *Тугов, В. Б.* Абазинско-русский словарь. Около 14 000 слов. С приложением краткого грамматического очерка абазинского языка. Москва, Советская энциклопедия.
- Христов, Стоев 2019: *Христов, Ив., К. Стоев.* Антично селище в м. „Маревото“ при с. Бериево, Община Севлиево. – В: *Севлиево и севлиевският край. Археологически проучвания. Юбилеен сборник.* Севлиево, М-прес.
- Чирикба 2016: *Чирикба, В. А.* Убухские этюды. IV. Словарь убухских личных имен (мужские и женские имена. Патронимы. Детские имена. Клички, прозвища. Фольклоронимы, теонимы, мифонимы). – *Археология и этнография Понтийско-кавказского региона*, № 5, с. 113–170.
- Чобанов 2023: *Чобанов, Т.* Произходът на прабългарите. Дебатът през XXI век. София, Българска история.
- Чолева-Димитрова 2009: *Чолева-Димитрова, А.* Местните имена в Радомирско. София, Институт за български език.
- Шаззо 2019: *Шаззо, А. М.* Сопоставление черкесских и тюркских слов со значениями „отец“, „папа“. – *Вестник науки Адыгейского республиканского института гуманитарных исследований имени Т.М. Керашева*, № 20 (44), с. 29–34.
- AR – Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb, 1880–.
- Dana 2014: *Dana, D.* Onomasticon Thracicum – Répertoire des noms indigènes de Thrace, Macédoine, Orientale, Mésies, Dacie and Bithyine. Athènes, National Hellenic Research Foundation. (Meletemata, No. 70.)
- Olteanu 2007: *Olteanu, S.* Toponime procopiene. – *SCIVA*, 58, https://biblioteca-digitala.ro/reviste/sciva/07_SCIVA_LVIII_1-2_2007_Olteanu.pdf
- RGN – Russisches geographisches Namenbuch. Herausgegeben von Max Vasmer. 1–6. Wiesbaden, 1962–1972.
- Παπαχριστοδουλου 1941–42: *Παπαχριστοδουλου. Π.* Ενας παλαιος χαρτης της Θρακης. Αρχειον του θρακικου λαογραφικου και γλωσσικου θησαυρου. Τ. Η. Εν Αθηναις τυποις: Πολυβιοτεχνικης. (https://www.he.duth.gr/erg_laog/arxeio/arxeio_thrakikou_laografikou_glossikou_thisavrou_t08.pdf).

REFERENCES

- Angelov 2016: *Angelov, A. G.* Leksikalniyat komponent v sotsiolingvistic-h-nata kompetentnost: narodna etimologia i narodna dezambiguatsia. – In: Diana Blagoeva, Sia Kolkovska (sast.). *Leksikografiyata v nachaloto na HHI v. Dokladi ot Sedmata mezhdunarodna konferentsia po leksikografia i leksikologia* (Sofia, 15–16 oktombri 2015 g.). Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite „Prof. Marin Drinov“, s. 241–253.

- AR – Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb, 1880–.
- BER – Balgarski etimologičen rechnik. T. 1–7. Sofia, Balgarska academiya na naukite, 1971–.
- Chirikba 2016: *Chirikba, V. A.* Ubykhskie etudy. IV. Slovar' ubykhskikh lichnykh imen (muzhskie i zhenske imena. Patronimy. Detskie imena. Klichki, prozvishta. Fol'kloronimy, teonimy, mifonimy). – *Arheologia i etnografia Pontiiskokavkazskogo regiona*, N 5, s. 113–170.
- Chobanov 2023: *Chobanov, T.* Proizhodat na prabalgarite. Debatat prez XXI vek. Sofia, Balgarska istoriya.
- Choleva-Dimitrova 2009: *Choleva-Dimitrova, A.* Mestnite imena v Radomirsko. Sofia, IBE.
- DA za BDR – Dialekten arhiv za Balgarski dialekten rechnik na Instituta za balgarski ezik.
- Dana 2014: *Dana, D.* Onomasticon Thracicum – Répertoire des noms indigènes de Thrace, Macédoine, Orientale, Mésies, Dacie and Bithyine. Athènes, National Hellenic Research Foundation. (Meletemata, No. 70.)
- Danichić 1863: *Danichić, D.* Rječnik iz kjizhevnh starina srpskih. I–III. 1863–1864. Beograd.
- Dancheva 2020: *Dancheva, N.* Orografskata leksika v mikrotoponimiyata ot Zapadna Bulgaria. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata academiya na naukite “Prof. Marin Drinov”.
- Duridanov 1968: *Duridanov, Iv.* Slavizatsiya na predslavyanski geografski imena ot Balkanskiya poluostrrov. – *Slavyanska filologiya*, t. 10, s. 133–141.
- Duridanov 1994: *Duridanov, Iv.* Problemi na substratnata antroponimiyata. – *Sostoyanie i problemi na balgarskata onomastika*, t. II, kn. 1, s. 17–34.
- Elenin 2006: *Elenin, Y.* Toponimiyata na Dupnishko. Blagoevgrad, Universitetsko izatelstvo “Neofit Rilski”.
- Georgiev 1958: *Georgiev, Vl.* Vaprosi na balgarskata etimologiya. Sofia, Balgarska academiya na naukite.
- Georgieva 2011: *Georgieva, St.* Administrativen status i naselenie na selo Babuk ot Osvobozhdenieto do dnes. – *Nauchni trudove na Rusenskiya universitet*, t. 50, seria 10, s. 33–37.
- Gerov 1978: *Gerov, N.* Rechnik na balgarskiya ezik, t. V. Fototipno izd. Sofia, Balgarski pisatel.
- GIBI VII – Gratski izvori za balgarskata istoriya, t. VII, Sofia, 1968.
- Goshev 1935: *Goshev, Iv.* Stari zapiski i nadpisi. *Godishnik na Sofiyskiya universitet. Bogoslovski fakultet*. T. 12.
- GrStbE – Gramatika na starobalgarskiya ezik. Sofia, Balgarska academiya na naukite, 1991.
- Gyuzelev 1994. *Gyuzelev, V.* Izvori za srednekovnata istoriya na Bulgaria (VII–XV v.) v avstriyski rakopisni sbirki i arhivi. T. 1. Balgarski, drugi slavyanski i vizantiyski izvori. Sofia, Universitetsko izatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.
- Hristov, Stoev 2019: *Hristov, Iv., K. Stoev.* Antichno selishte v m. “Marevoto” pri s. Berievo, Obshtina Sevlievo. – In: *Sevlievo i sevlievskiyat kray. Arheologicheski prouchvaniya. Yubileen sbornik*. Sevlievo, M-pres.

- Ilchev 1969: *Ilchev, St.* Rechnik na lichnite i familnite imena u balgarite. Sofia, Balgarska academiya na naukite.
- Iliev 1917: *Iliev, At.* Turski izgovor na balgarski mestni imena. – *Spisanie na Balgarskata academiya na naukite: Klon istoriko-filologichen i filosofsko-obshtestven*, kn. 14, s. 103–128.
- Ivanov 2014: *Ivanov, I.* Bolgi, bersili, esegeli – osnovni prabalgarski rodove na Kavkaz, Volga, Dunav i v Makedoniya. – In: *Bulgaria v svetovното kulturno nasledstvo*. Shumen, Universitetsko izdatelstvo “Episkop Konstantin Preslavski”, s. 179–193.
- Kovachev 1960: *Kovachev, N.* Dve starinni selishta v Sevlievsko i tehните imena: Agatovo i Berievo. – *Balgarski ezik*, N 6, s. 515–518.
- Kovachev 1961: *Kovachev, N.* Mestnite nazvaniya ot Sevlievsko. Sofia, Balgarska academiya na naukite.
- Kovachev 2013: *Kovachev, N.* Geografskite imena v Loveshki okrag. Veliko Tarnovo, Velikotarnovski universitet.
- Kovachev 2001: *Kovachev, R.* Samokov i samokovskata kaza prez XVI v. spored opisi ot istanbulskiya osmanski arhiv. Sofia, NBKM.
- Kovlakas 2009: *Kovlakas, E. F.* Osobennosti formirovaniya toponimicheskoy kartiny mira: leksiko-pragmaticheskiy i etnokulturnyy aspektы. Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni doktora filologicheskikh nauk. Krasnodar. (<https://www.dissercat.com/content/osobennosti-formirovaniya-toponimicheskoi-kartiny-mira-leksiko-pragmaticheskii-i-etnokulturn>).
- Mihaylova 1986: *Mihaylova, D.* Mestnite imena v Berkovsko. Sofia, Balgarska academiya na naukite.
- Mihaylova 2008: *Mihaylova, D.* Mestnite imena v Botevgradsko. Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”.
- Mikov 1943: *Mikov, V.* Proizhod i znachenie na imenata na nashite gradove, sela, reki, planini i mesta. Sofia, Hr. G. Danova.
- Miletich 1902: *Miletich, L.* Staroto balgarsko naselenie v Severoiztochna Bulgaria. Sofia.
- Obshtinski plan za razvitie obshtina “Vetrino” <https://www.vetrino.bg/vid2/83.pdf>
- Olteanu 2007: *Olteanu, S.* Toponime procopiene. – *SCIVA*, 58, https://biblioteca-digitala.ro/reviste/sciva/07_SCIVA_LVIII_1-2_2007_Olteanu.pdf
- Opis I – *Tsonev, B.* Opis na rakopisite i starocheatnite knigi na Narodnata biblioteka va Sofia. T. I. Sofia, 1910.
- Pavlović 1994: *Pavlović, Z.* Hidronimski sistem sliva Juzhne Morave. Beograd, Institut za srpski jezik SANU.
- Papakhrisodoulou 1941–42: *Papakhrisodoulou, P.* Enas palaios khartis tis Thrakis. Arkhion tou thrakikou laographikou kai glossikou thisavrou. T. I. En Athinais tipis: Poliviotekhnika.
- Petrov 1981: *Petrov, P.* Obrazuvane na balgarskata darzhava. Sofia, Nauka i izkustvo.
- Pletnyov 1995: *Pletnyov, V.* Sredno selo, obshtina Vetrino, Varnenska oblast. – *Pliska – Preslav*, t. 7. Shumen.

- Popov 1960: *Popov, K.* Mestnite imena v Beloslatinsko. – *Godishnik na Sofiyskia univrsitet, Filologicheski fakultet*, t. 54, N 2, god. 1959, s. 485–671.
- RBE – Rechnik na balgarskia ezik, Hala, <https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%B0/>
- RGN – Russisches geographisches Namenbuch. Herausgegeben von Max Vasmer. 1-6. Wiesbaden, 1962–1972.
- RSt – *Stoykov, R.* Naimenovania na balgarski selishta v turski dokumenti na Orientalския отдел на Narodnata biblioteka “V. Kolarov” ot XV, XVI, XVII i XVIII v., T. I – 1961, 363–490.
- Salambashev 1976: *Salambashev, A.* Mestnite imena v Smolyansko. Sofia, Balgarska academiya na naukite.
- Semerdzhiev 1913: *Semerdzhiev, Hr.* Samokov i okolnostta mu. Prinso kam minaloto im ot turskoto zavoevanie do Osvobozhdenieto. Sofia, Den.
- SGU – Slovník gidronimiv Ukraïni. Kiïv, Naukova dumka. 1979.
- Shazzo 2019: *Shazzo, A. M.* Sopotavlenie cherkesskikh i tiurkskikh slov so znacheniami “otets”, “papa”. – *Vestnik nauki Adygeyskogo respublikanskogo instituta gumanitarnykh issledovaniï imeni T. M. Kerasheva*, N 20 (44), s. 29–34.
- SSUM – Slovník staroukraïnskyõ movi XIV–XV st. T. I–II. Kiïv, Naukova dumka. 1977–1978.
- StA – *Andreev, St.* Rechnik na selishtni imena i nazvaniya na administrativno-teritorialni edinitsi v balgarskite zemi prez XV – XIX v. Sofia, GUA, MS RB. 2002.
- Stoykov 1959: *Stoykov, R.* Novi svedeniya za minaloto na balgarskite selishta prez XV–XVI v. – *Istoricheski pregled*, t. XV, N 6, s. 77–88.
- Taseva 1998: *Taseva, L.* Balgarska toponimiya ot gratski i srabski srednovekovni dokumenti. Sofia, RIK Litera.
- Temelski 2000: *Temelski, Hr.* Samokov prez Vazrazhdaneto. Sofia, Fondatsia E. i Iv. Duychevi.
- Torbatov 2000: *Torbatov, S.* Kasnoantichniyat grad Zaldapa. Sofia, Alea.
- Tugov 1967: *Tugov, V. B.* Abazinsko-russkii slovar’. Okolo 14 000 slov. S prilozheniem kratkogo grammaticheskogo ocherka abazinskogo iazyka. Moskva, Sovetskaia entsiklopedia.
- Vakarelska-Chobanska 2002: *Vakarelska-Chobanska, D.* Samokovskiyat govor. Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”.
- Voroshilov 2007: *Voroshilov, V. I.* Toponimy rossiyskogo Chernomoryya. Istorïa i etnografiya v geograficheskikh nazvaniyah. Maykop (<https://textarchive.ru/c-1806079-pall.html>).
- Zahov 2020: *Zahov, G.* Proizhod i znachenie na selishtnite imena v Samokovsko. Samokov, Priyatel.
- Zahov 2021: *Zahov, G.* Proizhod i znachenie na nyakoi selishtni imena v Samokovsko. – *Godishnik na Asotsiatsiya “Ongal”*, t. 20 “Traditsiyata – sveshteno i profanno”, s. 37–52.
- Zaimov 1959: *Zaimov, Y.* Mestnite imena v Pirdopsko. Sofia, Balgarska academiya na naukite.

Zaimov 1967: *Zaimov, Y.* Zaselvane na balgarskite slavyani na Balkanskiya polu-ostrov. Sofia, Balgarska akademiya na naukite.

Zaimov 1968: *Zaimov, Y.* Starobalgarskiyat ezik i starobalgarskata toponimiya (spored kirilski izvori ot IX–XIV v.) – *Slavyanska filologiya*, t. 10, s. 143–148.

Zaimov 1988: *Zaimov, Y.* Balgarski imennik. Sofia, Balgarska akademiya na naukite.

Zayakov 2013: *Zayakov, N.* Mestnite imena v Kulsko. Veliko Tarnovo, Astarta.

Zhelezarov 2002: *Zhelezarov, D.* Monografia (istoria) na s. Babuk, Silistrensko. <https://litdanube.eu.libruse.bg/bg/monografiya-istoriya-na0s0babuk-silistrensko>

СЪКРАЩЕНИЯ

БИ – бащино име

ВИ – водно име

ие. – индоевропейски

ЛИ – лично име

МИ – местно име

пол. – полски

Пр – прякор

РечИ – речно име

РИ – родово име

СелИ – селищно име

срв. – сравни

стб. – старобългарски

трак. – тракийски

ФИ – фамилно име

чеш. – чешки

✉ Доц. д-р Мая Влахова-Ангелова

Секция по ономастика

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113, София, България

✉ Assoc. Prof. Maya Vlahova-Angelova, PhD

Onomastics Department

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52, Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria